

ВЕЧНИ УНУТРАШЊИ КРУГ ДАНТЕА АЛИГИЈЕРИЈА

Божанствена комедија која траје

И данас, после толико векова одгонетања, пред тајном Дантеовог дела застаје дах најбољим духовима Европе. Било да је реч о мистичној имагинацији или о симболички строго кодираним списима езотеријског посвећења, било да су исходишта у темпларској доктрини или у учењу Ел-шеика ал-Акбара, било да је реч о објављењу мајстора или ученика, загонетка остаје. У сваком случају, пред нама су надвремени описи „различитих стања егзистенције, у облику једне хијерархијски организоване целине Неба и Подземног света”

Пише: Борис Над

У му-зе-ју гра-да Бе-ча чу-ва се ме-да-љон с ли-ком Дан-теа на чи-јој су по-ле-ђи-ни ис-пи-са-на сло-ва *F. S. K. I. P. F. T.* Ениг-ма-тич-ни за-пис пре-во-ди се као *Fi-dei San-ctoe Ka-dosch, Im-pe-ri-a-lis Prin-ci-pa-tus, Fra-ter Tem-pla-ri-us*. Пре-ма фран-цу-ском езо-те-ри-ку Ре-неу Ге-но-ну, овај ме-да-љон не-дво-сми-сле-но по-твр-ђу-је пе-сни-ко-ву при-пад-ност удру-же-њу

Fe-de San-ta

– трећем раз-ре-ду тем-плар-ског брат-ства – ре-да у ко-ме је, шта-ви-ше, сам „Дан-те био је-дан од по-гла-ва-ра”.

Пи-та-ње да ли је слав-ни пе-сник *Бо-жан-стве-не ко-ме-ди-је* до-и-ста био члан тај-них дру-штва, те след-бе-ник езо-те-риј-ских уче-ња и док-три-на, пред-мет је не-ко-ли-ци-не сту-ди-ја, ме-ђу ко-ји-ма је сва-ка-ко не-пре-ва-зи-ђе-на она већ по-ме-ну-тог Ге-но-на, под на-сло-вом *Дан-те-ов*

езо-те-ри-зам

(

Гра-дац,

Ча-чак, 2002). Ге-но-но-ва ана-ли-за по-ла-зи од са-мог спе-ва и из-ри-чи-тих упут-ста-ва ко-је пе-сник да-је чи-та-о-цу. Дон Ми-гел Асин Па-ла-си-ос под-вла-чи слич-ност из-ме-ђу Дан-те-о-ве

Ко-ме-ди-је

(ово-ме би тре-ба-ло до-да-ти и по-је-ди-не од-лом-ке

Но-вог жи-во-та

и

Го-збе

) и

Књи-ге о ноћ-ном пу-то-ва-њу

Му-хју-ди-на ибн Ара-би-ја, ми-стич-ног спе-ва арап-ског ауто-ра о си-ла-ску про-ро-ка

Му-ха-ме-да у Па-као, ко-ји је за чи-та-вих осам-де-сет го-ди-на ста-ри-ји од Дан-те-о-вог де-ла.

ПРО-У-ЧА-ВА-ЊЕ АР-ХИ-ТЕК-ТУ-РЕ ПА-КЛА

По-ду-дар-но-сти су очи-глед-не и број-не, и ти-чу се та-квих по-је-ди-но-сти ко-је се не мо-гу об-ја-сни-ти пу-ким слу-ча-јем: „Ар-хи-тек-ту-ра дан-те-ов-ског Па-кла по-ду-да-ра се у свим по-је-ди-но-сти-ма са оном ко-ју на-ла-зи-мо у му-сли-ман-ском Па-клу; то су два ци-нов-ска лев-ка са-чи-ње-на од ни-за спра-то-ва кру-жних ни-воа или сте-пе-ни-ка ко-ји се спу-шта-ју све до сре-ди-шта Зе-мље... Оба су па-кла сме-ште-на ис-под гра-да

Је-ру-са-ли-ма... Ни-же рав-ни, астро-ном-ска не-ба, кру-го-ви ми-стич-не ру-же, ан-ђе-о-ски хо-ро-ви ко-ји окру-жу-ју сре-ди-ште не-бе-ске све-тло-сти, три кру-га ко-ји сим-бо-ли-зу-ју лич-но трој-ство, пре-у-зео је фи-рен-тин-ски пе-сник, од ре-чи до ре-чи, од Му-хју-ди-на ибн Ара-би-ја” (Д. М. А. Па-ла-си-ос).

Про-блем с ко-јим се су-о-ча-ва-ју ко-мен-та-то-ри и ис-тра-жи-ва-чи је у то-ме што Дан-те Али-ги-је-ри ни-је мо-гао да по-зна-је де-ло арап-ског ми-сти-ка из XII ве-ка. „Као мо-гу-ћи по-сред-ник ја-вља се Бру-не-то Ла-ти-ни, ко-ји је бо-ра-вио у Шпа-ни-ји, али та хи-по-те-за не из-гле-да нам до-вољ-но убе-дљи-ва” (Р. Ге-нон). За-што? Ро-ђен у Мур-си-ји (оту-да на-ди-мак Ел-Ан-да-лу-зи), Му-хју-дин је са-мо део жи-во-та про-вео у Шпа-ни-ји. Умро је у Да-ма-ску, оста-вив-ши за со-бом уче-ни-ке ра-се-ја-не по чи-та-вом ислам-ском све-ту, пре све-га у Егип-ту и Си-ри-ји. Али, он ни-је био тек „ми-стич-ки пе-сник”, већ пре ду-хов-ни учи-тељ, чи-ја де-ла у то до-ба уоп-ште ни-су би-ла до-ступ-на јав-но-сти. Би-ла су по-зна-та са-мо уским гру-па-ма „по-све-ће-них”, ве-за-них за ислам-ске ини-ци-ја-циј-ске гру-пе и ви-те-шке ре-до-ве. У ислам-ском езо-те-ри-зму оста-ће упам-ћен под име-ном Ел-ше-ик ал-Ак-бар, што је мо-гу-ће пре-ве-сти као „узор-ни учи-тељ” или „нај-ве-ћи ме-ђу учи-те-љи-ма”.

Дан-те га, да-кле, ни-је мо-гао упо-зна-ти пре-ко не-ког од све-тов-них пу-те-ва – Му-хју-дин на-про-сто ни-је био све-тов-ни пе-сник – и он га за-и-ста и не по-ми-ње ме-ђу дру-гим ве-ли-ким учи-те-љи-ма и фи-ло-зо-фи-ма исла-ма, по-пут Ави-це-не или Аве-ро-е-са.

МИ-СТИЧ-НО ПУ-ТО-ВА-ЊЕ

Пи-та-ње ин-те-лек-ту-ал-них ве-за Ис-то-ка и За-па-да оног до-ба са-мо су не-ке од не-до-у-ми-ца ко-је да-нас има-мо пред Дан-те-о-вим де-лом. Од-го-вор ко-ји су-ге-ри-ше Ге-нон су ве-зе ко-је су ме-ђу-соб-но ус-по-ста-вља-ли ви-те-шки ре-до-ви по-пут тем-пла-ра и аса-си-на.

Ништа мање сложеност, међутим, није ни питање Дантеовог односа према темпларском реду; мање или више отворене алузије на њега могу се наћи у самом делу, док је песников водич, на крају путовања, управо свети Бернардо, који је и установао правилу темпларског реда.

Једно је ипак извесно. Обе су књиге – и она Дантеова и Мухјудинов спев о Мухамедовом ноћном силаску у Пакао – све сем поетичне легенде, или „литературе”, створене да разоноди и забави, у којој песник пушта себи на вољу како би заголицао уобразиљу читаоца. Као и у случају њиховог старијег узора – маздеанске књиге *Арда Вирах Намех* – реч је о строго симболичким списима, који садрже описе „различитих стања егзистенције, у облику једне хијерархијски организоване целине Неба и Подземног света...” Оуда њихов крајње прецизан језик, строги и сложени симболизам који преоптерећују да на шњег читаоца нешто пружају плодно тле његовој имагинацији.

Машта је овде подређена вишим захтевима и садржајима, уистину метафизичким по својој суштини. Да би следио Дантеа у његовим „ванземалским путовањима”, читалац мора да поседује њихов езотеријски кључ. <

(Јун 2006)